

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Mgr. Daniely Zemanové a soudců JUDr. Radana Malíka a JUDr. Barbary Pořízkové v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Ústavní soud**, se sídlem Joštova 8, Brno, ve věci ochrany před nezákonným zásahem správního orgánu, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 15. 8. 2013, č. j. 30 A 46/2013 – 12,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Předmět řízení

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) včasnou kasační stížností napadá v záhlaví označené usnesení Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“), jímž byla zamítnuta jeho žádost o osvobození od soudních poplatků, a stěžovatel byl vyzván k zaplacení soudního poplatku za podanou žalobu.

Stěžovatel podal žalobu na ochranu před nezákonným zásahem správního orgánu dne 5. 4. 2013. Spolu s podáním žaloby však nezaplatil soudní poplatek. Krajský soud proto stěžovatele usnesením ze dne 17. 5. 2013, č. j. 30 A 46/2013 – 7, vyzval k zaplacení soudního poplatku ve výši 2 000 Kč. Stěžovatel podáním ze dne 11. 6. 2013 požádal o osvobození od soudních poplatků.

Ve zmíněném přípise stěžovatel z důvodu „*vyjádřeného zákonodárcem v procesním řádě*“, doložil naprostý nedostatek prostředků „*čestným prohlášením*“ a svoje sociální poměry toutéž listinou. Dále stěžovatel uvedl, že „*osvědčením orgánu státní správy sociální poměry nedokládá, poněvadž nemá prostředky na množení listin i na poštovné*“. Stěžovatel požadoval, aby mu krajský soud nestanovoval lhůty ke splnění povinnosti kratší než 35 dní, nezasílal objemné nepoužitelné tiskopisy s vadnými předtištěnými údaji či s titulem odporujícím obsahu. Stěžovatel připojil vlastní prohlášení, jímž zdůvodnil svoji žádost o osvobození od soudních poplatků. V prohlášení bylo uvedeno, že stěžovatel je svobodný, jeho způsob bydlení je „*nenájemní, nevlastnické, samostatné nebytové obydlí*“, jako svou výši zdanitelných příjmů uvedl „*0*“, k výši nezdanitelných příjmů uvedl „*přes tři tisíce korun měsíčně*“, za důvod, který mu brání ve výdělečné činnosti, označil plnou invaliditu. K výši peněžních

závazků uvedl: „*desetitisíce*“, dále ve svém prohlášení uvedl: „*způsobilost zřízovat: nenarušená*“. Stěžovatel taktéž sdělil, že je příjemcem příspěvku na živobytí, jeho majetkem je elektronický psací stroj a digitální televizor, jízdní kolo a výdaje vynakládá na stravu, tisk, jízdné, papír, poštovné a DPH.

Krajský soud uvedl, že je na účastníkovi řízení, aby konkrétně uvedl a doložil, v čem spočívá nedostatek prostředků, v důsledku něhož nemůže soudní poplatek uhradit. Není přitom třeba trvat na vyplnění formuláře „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech“, neboť majetkové poměry může žadatel doložit i jiným způsobem. Krajský soud nemá povinnost zjišťovat další skutečnosti rozhodné pro posouzení žádosti o osvobození od soudních poplatků.

Ze stěžovatelem předložených listin přes nekonkrétní a nepřípadně tvrzené skutečnosti krajský soud dovodil, že stěžovatel tvrdí naprostý nedostatek prostředků. Jako zřejmá a jasná tvrzení krajský soud posoudil tvrzení týkající se osobních údajů (osobní stav, trvalý pobyt, doručovací adresa. Nejasná však podle krajského soudu byla tvrzení týkající se státní podpory – příspěvku na živobytí a způsobu bydlení, neboť termín „*nenájemní, nevlastnické, samostatné nebytové obydlí*“ není běžně užívaný, nevyplývá z právní teorie ani zákonné terminologie. Ze stěžovatelova prohlášení není zřejmá přesná výše nezdanitelných příjmů a tvrzení ohledně nich, včetně výše potenciálního invalidního důchodu, nejsou prokázána. Zcela neurčitá jsou dle krajského soudu tvrzení týkající se způsobu bydlení, výše peněžních závazků. Nebylo též zřejmé, co stěžovatel mínil „*nenarušenou způsobilostí zřízovat*“. Krajský soud dále s odkazem na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121 /2012 – 22, konstatoval, že takto formulovanou žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků lze označit za zjevně šikanózní a nemíněnou vážně. Krajský soud evidoval v době rozhodování 213 návrhů stěžovatele na zahájení řízení, přičemž ani v jednom případě nedošlo k meritornímu rozhodnutí, které by vyhovělo žalobě. Krajský soud přehodnotil svou dosavadní praxi, kdy stěžovatele od soudních poplatků osvobozoval. Dále krajský soud doplnil, že v rámci jím vedených řízení stěžovatel opakovaně podával kasační stížnosti i proti usnesením krajského soudu, jimiž mu bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků. Poukázal také na podobnost tohoto řízení s řízeními, v nichž stěžovatel žaloval Českou advokátní komoru a v nichž stěžovatel také podával zcela šikanózní návrhy.

Z uvedeného měl krajský soud za to, že smyslem řízení a jednotlivých stěžovatelových návrhů již není ochrana práv, ale již pouze samotné vedení sporu, využívání všech možných i nemožných prostředků procesní obrany. Smysl původní pře tak ustoupil do pozadí a motivací stěžovatele je pouze proces samotný. V jiných řízeních také stěžovatel zcela účelově namítal místní nepřislusnost soudů, i když mu pravidla příslusnosti již musela být známa.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

Zmíněné usnesení krajského soudu napadl stěžovatel kasační stížností, v níž vyjádřil nesouhlas s postupem městského soudu. Z množství uplatněných námitek je zřejmé, že stěžovatel považuje své prohlášení o majetkových poměrech za dostatečně konkrétní a skutečnosti v něm uvedené za prokázané. Stěžovatel je přesvědčen, že jeho žádosti o osvobození od soudních poplatků nemůže být nevyhověno z důvodu šikanózního výkonu práva, neboť zákon takové kritérium nezná. Procesní řád, kterým je soud vázán, dovoluje odepřít osvobození od soudních poplatků přes nedostatek prostředků jen tehdy, je-li žaloba zjevně neúspěšná. Stěžovatel dále v kasační stížnosti uvedl své další výhrady, jimiž se snažil zvrátit napadené usnesení městského soudu.

Žalovaný se ke kasační stížnosti vyjádřil podáním ze dne 30. 9. 2013, v níž uvedl, že považuje kasační stížnost stěžovatele za zjevně nedůvodnou.

III. Posouzení důvodnosti kasační stížnosti

pokračování

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána osobou k tomu oprávněnou, je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, důvody kasační stížnosti odpovídají důvodům podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Zdejší soud přezkoumal napadené usnesení městského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, zkoumal při tom, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud jen krátce zmiňuje, že netrval na zaplacení soudního poplatku a povinném zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti. Trvání na těchto požadavcích by totiž značilo jen řetězení téhož problému, jelikož předmětem přezkumu je usnesení městského soudu o neosvobození od soudních poplatků. K danému srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, a ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77 (všechna zde citovaná rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

Zdejší soud se nejprve zabýval určitostí prohlášení stěžovatele o osobních a majetkových poměrech a plně se ztotožnil se závěrem a odůvodněním krajského soudu, že stěžovatelovo prohlášení o majetkových poměrech je neurčité a skutečnosti v něm jsou nedoložené.

Při posuzování žádosti o osvobození od soudních poplatků je třeba vycházet z ustanovení § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), dle něhož *„účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.“*

Na základě citovaného ustanovení lze přiznat účastníkovi řízení individuální osvobození od soudních poplatků. Smyslem tohoto právního institutu je zabezpečení přístupu k soudní ochraně i u těch účastníků, kteří se vzhledem ke své majetkové a finanční situaci nachází v tíživých sociálních poměrech. Je přitom na účastníku samém, aby soudu dostatečně konkrétně popsal své osobní a majetkové poměry a současně aby projevil zákonem požadovanou aktivitu a předložil (pokud možno současně se žádostí o osvobození) doklady prokazující jeho nemajetnost. Nesplní-li účastník tuto svou povinnost, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje (srov. rozsudek NSS ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, dostupný z www.nssoud.cz, publikovaný též pod č. 537/2005 Sb. NSS).

Nejvyšší správní soud proto zkoumal, zda stěžovatel v žádosti o osvobození od soudních poplatků dostatečně konkrétně popsal, v čem spatřuje nedostatek prostředků k úhradě soudního poplatku a zda takové tvrzení rovněž řádně doložil. Přiznat osvobození od soudních poplatků je totiž možné jen při kumulativním splnění obou podmínek, tj. při dostatečně určitém tvrzení o nedostatečnosti prostředků k úhradě soudního poplatku a při doložení takového tvrzení. Dále lze zdůraznit, že jsou-li splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků, má v takovém případě přednost částečné osvobození. Úplné osvobození od soudních poplatků přichází do úvahy pouze zcela výjimečně, a to ze zvlášť závažných důvodů, které žadatel dostatečně odůvodní.

Stěžovateli je nutno přisvědčit v tom, že zákon nestanovuje přesnou formu, kterou lze doložit majetkové poměry žadatele o osvobození od soudních poplatků. K tomu Nejvyšší správní soud poznamenává, že ani krajský soud netrval na doložení poměrů účastníka řízení výhradně formou vyplnění formuláře *„Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech“* (příloha č. 20 Kancelářského a spisového řádu Nejvyššího správního soudu). Uvedený formulář je však založen

na dlouhodobé soudní praxi a údaje, které má žadatel vyplnit, lze mít z hlediska rozhodování o osvobození od soudních poplatků soudu za podstatné (vlastnictví movitého, nemovitého majetku, vyživovací povinnosti, dluhy, apod.). Žadatel tedy není povinen žádané údaje sdělit soudu výhradně formou vyplnění uvedeného tiskopisu. Chtěl-li však stěžovatel dosáhnout kladného rozhodnutí o jeho žádosti, bylo nutné sdělit soudu jakoukoliv jinou formou veškeré požadované údaje a v požadovaném rozsahu je doložit. Vzhledem k tomu, že vyplnění výše uvedeného formuláře nelze považovat za výlučný způsob prokazování nemajetnosti pro účely osvobození od soudních poplatků, soud stěžovateli tento formulář nezaslal, což si ostatně přál i sám stěžovatel, a vycházel z podkladů poskytnutých stěžovatelem.

Při hodnocení stěžovatelovy žádosti o osvobození od soudních poplatků se zdejší soud přidržel požadavků, které vyjádřil v např. usnesení ze dne 5. 9. 2012, č. j. 8 As 70/2012 - 17, či usnesení ze dne 16. 1. 2013, č. j. 1 As 179/2012 - 36, kde byla hodnocena obdobná stěžovatelova žádost o osvobození od soudních poplatků jako v nynější věci. Není přitom důvodu se jakkoli odchýlovat od závěrů vyjádřených v těchto usneseních o nekonkrétnosti, nedostatečnosti a nedoloženosti tvrzení, o které se žádost opírá.

Z obsahu stěžovatelova prohlášení sice vyplývá, že nemá finanční prostředky, avšak stěžovatel neupřesnil výši svých příjmů. Uvedl pouze, že výše nezdanitelných příjmů činí přes tři tisíce korun, což může být např. 3 025 Kč, stejně jako 10 000 Kč. Stěžovatel nesdělil, co je zdrojem jeho nezdanitelných příjmů, ani zda je příjemcem invalidního důchodu a případně v jaké výši. Přitom tvrdí, že důvodem nevýdělečné činnosti je plná invalidita. Uvedl, že je příjemcem příspěvku na živobytí, aniž by však sdělil jeho výši a doložil ji kopií rozhodnutí o přiznání příspěvku. Stěžovatel rovněž neupřesnil, co má na mysli „*nenájemním a nevlastnickým, samostatným nebytovým*“ způsobem bydlení, tedy zda vynakládá na bydlení a služby s ním spojené nějaké výdaje. Obdobně nekonkrétní byl stěžovatel i při popisu svých závazků, jichž má dle svých slov „*desetitisíce*“. V návaznosti na takový popis stavu závazků stěžovatele společně s poukazem na to, že svoji způsobilost zcizovat považuje stěžovatel za nenarušenou, má zdejší soud pochybnosti, zda stěžovatel vůbec mínil svoji žádost vážně.

Lze proto shrnout, že stěžovatelova tvrzení, kterými odůvodnil svou žádost o osvobození od soudních poplatků, jsou nedostatečná, nekonkrétní, nedoložená, navíc některá jeho tvrzení vzbuzují pochybnosti o vážnosti jeho žádosti. Vše uvedené pak svědčí pro závěr, že stěžovatel nesplnil zákonné podmínky pro osvobození od soudních poplatků. O nedostatečnosti předložené žádosti o osvobození od soudních poplatků si přitom stěžovatel mohl udělat jasno již na základě výše citovaných usnesení zdejšího soudu, která mu byla známa a která hodnotila obdobně formulované stěžovatelovy žádosti. Kasační námitky stěžovatele týkající se tvrzené určitosti a konkrétnosti prohlášení o osobních a majetkových poměrech neshledal Nejvyšší správní soud důvodnými.

Dále se Nejvyšší správní soud plně ztotožnil se závěrem a odůvodněním městského soudu, že povaha sporu vedeného před městským soudem nesla znaky svévolného vedení „*sporu pro spor*“. Z tohoto důvodu je přitom v případě, že je takový postup okolnostmi konkrétní věci řádně odůvodněn, důvodné nepřiznat osvobození od soudních poplatků.

Při dané úvaze lze vyjít ze stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cjpn 204/2009, podle kterého „*v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) – srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo náleží Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08*“.

pokračování

S ohledem na tyto jednotlivé funkce soudních poplatků dochází zdejší soud k závěru, že je důležité nejen chránit zájmy účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 – 12).

Jak již zdejší soud konstatoval např. v rozsudku ze dne 28. 6. 2013, č. j. 5 As 43/2013 - 11, zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážít konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, jak již bylo naznačeno, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91). Stěžovatel se tedy mylí, pokud tvrdí, že odeprít osvobození od soudních poplatků lze jen z důvodu zjevné neúspěšnosti žaloby.

Krajský soud se při závěru o šikanózním výkonu práva přidržel okolností stávajícího případu a dále zhodnotil postup stěžovatele v povahou obdobných sporech. Vedle velkého počtu sporů, které stěžovatel vede (krajský soud počet stěžovatelových žalob vyčíslil na 213, u zdejšího soudu je evidováno přes 800 stěžovatelových věcí, z toho jen za letošní rok přes 200), což by samo o sobě nemohlo odůvodnit neosvobození od soudního poplatku, krajský soud rozebral podobnost projednávaného případu s postupem stěžovatele v dalších jeho sporech. Krajský soud podotkl, že ani v jedné stěžovatelově věci vedené u tohoto soudu nedošlo k meritornímu rozhodnutí, kterým by stěžovateli bylo vyhověno. Stejně tak v navazujících kasačních řízeních před Nejvyšším správním soudem. Krajský soud také zdůraznil, že stěžovatel opakovaně napadal usnesení krajského soudu, jimiž mu bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků, kasačními stížnostmi. Z uvedeného stěžovatelova a z jeho postupu v obdobných sporech (viz část I. tohoto rozsudku) krajský soud dovodil, že stěžovatel je při svých procesních krocích stěžovatel veden spíše snahou vést spor pro spor.

Nejvyšší správní soud dále poznamenává, že krajský soud řádně zdůvodnil, proč šikanózní výkon práva ze strany stěžovatele odůvodnil odklon od rozhodovací praxe krajského soudu, kdy bylo stěžovateli osvobození od soudních poplatků přiznáno. Odůvodnění městského soudu bylo náležitě věcně i argumentačně podloženo, za takových podmínek bylo přitom možno odklon od minulé rozhodovací praxe na úrovni krajských soudů aprobovat.

K dalším tvrzením uplatněným stěžovatelem v kasační stížnosti zdejší soud konstatuje, že šlo dílem o nekonkrétní tvrzení, z nichž nebylo možno identifikovat stěžovatelovy projednatelné námítky proti napadenému usnesení městského soudu, dílem šlo o vyjádření stěžovatelových názorů na povinnosti účastníka řízení bez úzké vazby k předmětu nynějšího řízení před zdejším soudem.

IV. Závěr a náklady řízení

Kasační námitky uplatněné stěžovatele nebyly Nejvyšším správním soudem shledány důvodnými a ani z přezkumu dle § 109 odst. 4 s. ř. s., jenž Nejvyšší správní soud provádí vždy z úřední povinnosti, nevyplynul důvod, pro který by měl být napadený rozsudek krajského soudu zrušen. Kasační stížnost proto byla v souladu s ustanovením § 110 s. ř. s., větou poslední, zamítnuta.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud dle ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, proto mu právo na náhradu nákladů řízení nenáleží. Toto právo by náleželo žalovanému, protože však žalovaný žádné náklady neuplatňoval a Nejvyšší správní soud ani žádné náklady, jež by mu vznikly a jež by překročily náklady jeho běžné administrativní činnosti, ze spisu nezjistil, rozhodl tak, že žalovanému se náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 23. října 2013

Mgr. Daniela Zemanová
předsedkyně senátu